

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

6. Quædam quæstiones circa ea, quæ quis credere debet, diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Sic etiam Richardus 3. d. 25. a. 1. q. 2. At Durandus. 3. d. 25. q. 2. ait, articulum, Deum esse vnum, omnipotentem, Creatorem, & quaedam alia his similia, non credi sola Fide, quia possunt vera demonstratione cognosci. Ceterum verius est, quod ait Sanctus Thomas, Deum esse vnum, esse articulum Fidei, quia articulus Fidei, non solum continet Deum esse vnum; vt Philosophi ratione naturali cognouerunt; sed vt ipsa fides docet, ac profiteretur, videlicet Deum esse vnum quidem substantia, & natura; sed tribus personis distinctum, & hoc ratio naturalis non attingit.

Si iterum quæras, cur inter articulos Fidei numeretur: Deum esse rerum omnium Creatorem; siquidem Philosophi sola ratione naturali ducti cognouerunt, Deum esse rerum omnium opificem? **Respondeo**, in hoc articulo non solum contineri Deum cuncta fecisse, aut cuncta à Deo, vt ab artifice pendere; sed etiam, Deum cuncta ex nihilo initio temporis condidisse, vt dicitur in cap. firmiter, de summa Trinitate, & Fide Catholica, & hoc ratio naturalis non demonstrat, vt ait Sanctus Thomas, prima parte quaest. 4. 6. art. 2.

Si tertio quæras, quomodo inter articulos fidei, Apostoli retulerit Christum Dominum passum, mortuum, cruci affixum, sepultum fuisse, siquidem ipsi, hæc oculis corporis conspexerunt? **Respondeo**, ipsos vidisse Christum cruci affixum, passum, mortuum, & sepultum; sed non oculis corporis, sed fide cognouerunt, eum qui in crucem actus est, passus, mortuus, & sepultus, esse verum Deum, æternum Dei Filium, cruci affixum, passum, mortuum, & sepultum; quem admodum Thomas Apostolus vidit, & tetigit Christi vulnera, sed credidit Fide, Dei esse plagas, & vulnera.

Insuper, cur inter articulos, inquit, non ponitur Deum cuncta presentia, præterita, & futura intueri, cunctis rebus providere, cuncta suo nutu, & arbitrio moderari, vbique non solum vis, & potestate; sed etiam re ipsa verè presentem, esse spiritum ex se, & per se subsistentem, ex se, & per se bonum, primum ac summum, omnia complementem? **Respondeo**, cum Richardo, 3. d. 25. a. 1. q. 2. ad quintum, ea omnia includi, & contineri in primo articulo, quo credimus vnum Deum esse omnipotentem.

Præterea: dices cur inter articulos Fidei non recenseretur, venerabile Eucharistiæ sacramentum, in quo credimus, & profiteremur esse reuera Corpus, & sanguinem Christi: siquidem in cap. firmiter de summa Trinitate, & Fide Catholica, inter alios articulos fidei, numeratur articulus de venerabili Sacramento Eucharistiæ, & articulus de Sacramento Baptismi? **Respondeo**, cum Sancto Thomas, 2. 2. q. 1. a. 8. ad 6. & cum Ricardo, 3. d. 25. a. 1. q. 1. ad 4. eos articulos contineri, & includi in articulo fidei, quo credimus vnam Sanctam Ecclesiam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, nam per sacramenta peccata remittuntur à Deo.

Postremò obijcies, cum vna tantum sit Fides, quo pacto sint edita tria symbola Fidei? **Respondeo**, tria esse symbola fidei, videlicet

symbolum Apostolorum, Nicænum, & Athanasij, quæ quidem symbola non diuersam; sed vnam, & eandem fidem continent magis, aut minus, verbis pluribus, aut paucioribus explicatam, ad hæreses clariùs, & distinctius confutandas. Apostoli breuem fidem, & spei, professionem composuerunt, vt Christianæ fidei formulam, & credendorum regulam, quam symbolum appellarunt, siue, quia ex varijs sententijs, quas singuli in commune contulerunt, conflata est; siue, quia ea veluti nota, & testera quadam vterentur, qua desertores fidei, & subintroductos falsos fratres, qui Euangelium adulterabant, ab ijs, qui verè Christi militia sacramento sese obligarent, facillè internoscere possent atque discernere. Processu temporis in Concilium Nicænum, conuocari Patres, symbolum ediderunt, in quo pluribus verbis fidem Apostolorum, professi sunt; & Patres deinde in Concilium Constantinopolitanum primum coacti, aliqua fidei dogmata clariùs tradiderunt. Insuper in Symbolo Athanasij, quod Ecclesia ex ipsius Athanasij Fide, & doctrina recitat, quaedam Fidei dogmata vberius, & distinctius explicantur.

Cap. VI.

Quaedam quæstiones circa ea, quæ credere debet, diluuntur.

Primo Quæritur, An sufficiat ad salutem, si quis priuatus imperitus, & rudis implicite, & generatim credat qui quid credit Sancta Mater Ecclesia: tametsi nihil prorsus credat explicitè, & speciatim? **Respondeo**, Minime. Quid dicere videantur Directo, & Rolcl. in verbo fides nu. 1. & 2. quos confutant merito Silu. fides. q. 3. Nau. in Man. c. 11. num. 22. prope finem: quonia est præceptum Fidei, quo quisq; cogitur expressim credere articulos, vt est communis Theologorum, & Canonici iuris interpretum opinio.

Secundo Quæritur, An vulgaris homo, & rudis expressim credere debeat omnes Fidei articulos? **Respondeo**, cum communi Theologorum Schola, tertio, distinctione 25. & S. Thomas eum hominem explicitè credere debere eos omnes Fidei articulos, quos publico ac solemnè ritu, aut verbo docet, aut vsu, & more proponit Ecclesia: ita S. Thomas 2. 2. q. 2. art. 5. 6. 7. & S. Bonaventura, Richardus, Scotus, Durandus, Gabriel, tertio, distinctione 25. & inter Summas Angelus, Syluester, Tabienfis, Armilla verbo, fides, verbo, credere. **Quo fit**, vt quisq; fidelium credere explicitè debeat omnes articulos Fidei, vel qui iuxta numerum Apostolorum duo decim, in Symbolo cõsintur: vel qui iuxta Theologorum sententiam, quatuor decim proponuntur, quoniam omnes eiusmodi articulos publico, & celebri more credendos proponit Ecclesia; vel publicè docendo, & cantando, vel solemnè ritu, & cæremonia colendo, & celebrando: nam Trinitatem profiteremur, dum vsu, & more, nos Crucis signo munimus.

Tertio Quæritur, An quisque etiam vulgaris, & rudis credere explicitè debeat aliquid aliud, præter prædictos Fidei articulos, sunt qui

id affirmant ea ratione permoti, quod vnusquisque expressim credere debeat, immortalem esse animam hominis. Item, esse peccatum originis, quod quisque communi generatione ex Adamo procreatus contrahit: Baptismum esse simpliciter ad salutem omnium necessarium; & sacramentum Pœnitentiæ necessarium esse ad remissionem peccatorum, quæ quis post Baptismum susceptum læthaliiter admittit. Insuper in venerabili Eucharistiæ Sacramento re ipsa, & verè Christi Domini corpus, & sanguinem esse. Sed retinenda est communis sententia Theologorum asserentium sufficere, si quis explicitè credat prædictos fidei articulos: quorum reliqua credenda in his, aut explicitè, aut implicitè continentur. Nam qui credit Deum esse gloriæ datorem, eo ipso explicitè quoque credit iustos cœlestem, & sempiternam gloriam cōsequuturos improbos verò perpetuis apud inferos suppliciiis puniendos: vnde eo ipso credit animam rationis participem esse immortalem nunquam interituram. Qui credit Deum esse sanctificatorem hominum, in eo articulo explicitè quoque credit salutem homines consequi per sacramenta à Christo Domino insituta, vt remedia contra peccata: vnde eo ipso creditur Baptismum esse omnibus adultis & paruulis necessariū ad salutem: & credit quoque singulos baptismum debere suscipere, vt à peccatis soluantur, ac proinde, vt mudentur ab originis peccato, quod ex primis parentibus contraxerunt: vel necessarium esse pœnitentiæ sacramentum ad læthalia peccata delenda, quæ post baptismum committuntur: similiter credimus explicitè cum ad venerabile Eucharistiæ Sacramentum accedimus, sumere nos corpus Christi Domini, quod re ipsa in eo Sacramento est.

Quarto Queritur, An sufficiat ad salutem, si quis hominum credat explicitè quatuordecim articulos Fidei, prout Theologi eos enumerant, ac reconferunt? Ratio quæstionis est, quia plures articuli in Symbolo Apostolorum continentur, ergo vel quilibet fidelium compellitur præcepto ad credendum, quæ in Symbolo proponuntur; & proinde non sufficere vnique ad salutem credere quatuordecim articulos, prout à Theologis proponuntur; aut si quidem satis sit expressè quatuordecim credere Fidei articulos, consequens erit, vt nemo præcepto cogatur credere explicitè totum Symbolum Apostolorum. Quorundam est opinio, vnumquemque fidelium debere credere, quicquid expressè in Symbolo Apostolorum continetur; & ob id minimè sufficere, si singuli credant explicitè quatuordecim duntaxat articulos Fidei; quoniam quisque præcepto ac lege compellitur ad credendum expressim descensum Christi Domini ad inferos, vnam, Sanctam, & Catholicam Ecclesiam, sanctorum cōmunionem, peccatorum remissionem, carnis resurrectionem, perpetuam Dei paræ virginitatem: de quibus singulis nihil explicitè quatuordecim articuli Fidei præscribunt. *Mihi tamen videtur dicendum, facis esse ad salutem cuique fidelium credere explicitè quatuordecim articulos Fidei, vel Symbolum Apostolorum: hoc enim habet cōmunis Theologorum sententia: & idcirco quisque credens quatuordecim*

im Fidei articulos, non est, cur obligatus esse censeatur ad aliquid aliud nominatim, & expressè credendum, si homo sit vulgaris, & rudis. Obijciat: Quilibet etiam rudis, & imperitus debet addiscere, & nosse Symbolum Apostolorum, ergo non satis est, si credat explicitè quatuordecim articulos Fidei. Respondeo, negando esse idem de obligatione, & præcepto addiscendi Symbolum Apostolorum, quod est de præcepto credendi explicitè res Fidei. Nam præceptum addiscendi Symbolum Apostolorum est Ecclesiasticum, de quo præcepto postea differemus; præceptum verò explicitè credendi res Fidei, est diuinum, ad salutem cuiusque necessarium: & hoc præcepto dicimus compelli etiam rudes, & imperitos, ad credendum explicitè articulos Fidei, siue, vt in Symbolo Apostolorum continentur, siue, vt à Theologis proponuntur, iuxta numerum quatuordecim sententiarum: quoniam qui hoc aut illo modo res Fidei explicitè crediderit, eo ipso, expressim credit, quæ ad diuinam pariter, & humanam Christi Domini naturam pertinent. *Hæc autem est vita æterna (ait ipse idem,) vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Et qui credit Deum esse Saluatorem, eo ipso credit vnam, Sanctam, Catholicam Ecclesiam, & Sanctorum cōmunionem, & peccatorum remissionem.

Ioan. 17.

Quinto Queritur, quænam sit substantia singulorum articulorum Fidei credendorum, prout absolutè, & simpliciter credi debent à quouis etiam rudi, vulgari, & imperito homine? Quidam arbitrantur, in substantia singulorum comprehendere ea, quæ sequuntur: in quatuor primis articulis ad diuinam naturam attinentibus contineri, vt credenda; in vnitrate naturæ diuinæ, esse distinctionem trium personarum, & Spiritū sanctum à Patre, & Filio procedere. In articulo quinto, quo credimus Deum esse creatorem, ad substantiam credendorum pertinere, quod Deus visibilia omnia, & inuisibilia ex nihilo condiderit, & in certo quodam tempore; & quod ea omnia conseruet, gubernet, & curet. Et in articulo sexto tanquam credendum proponitur, Deum peccata remittere, gratiam adoptionis conferre, peccatores sibi recōciliare. Ad substantiam item articulorum de conceptione, & natiuitate Christi spectare tanquam credendum, eum esse conceptum virtute Spiritus sancti, absque vlla hominis opera; eundem natum ex Virgine incorrupta semper permanente: descendisse ad inferos corpore in sepulcro iacente, & diuinitati coniuncto; secundum animam verò etiam naturæ diuinæ coniunctam, ad inferos penetrantem, & sanctorum patrum animas illinc eruentem, propria deinde virtute ad cœlos ascendisse, sedereque ad dexteram Patris, ei per omnia sæcūla naturam diuinam æqualem; secundum humanam verò naturam, gloriam, potentiam, & maiestatem super omnes cœlestes spiritus habentem.

Sed mihi probabilius, & verius videtur, quod docet Gabriel. *in 3. d. 25. q. 1. 2. cons. 5. debere quidè explicitè credi substantiam singulorum articulorum; sed nomine substantiæ intelligi id, quod simpliciter, licet confusè, & generaliter, significatur.*

Vocibus in articulo contentis. Hoc explico in hunc modum: substantia articuli Trinitatis est, Deum esse Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, & hos nequaquam esse tres Deos, sed unum Deum; hoc enim satis est, si sic confusè, & generatim rudis, & vulgaris homo credat. Nam in Deo esse unitatem nature, & reuera distinctiōnem Personarum, ad explanationem eius articuli pertinet, quæ doctorum est, non rudium hominum. Eodem modo substantia articuli, quo credimus unam sanctam, & Catholicam Ecclesiam, est, neminem posse saluum esse extra congregationem hominum, qui Christi Fidem, & religionem profiterentur susceptam: & posse salutem obtineri intra hanc ipsam congregationem hominum piorum, & fidelium.

Sextò Quæritur, An si quis adeo hebeti, & obtuso sit ingenio, ut ipsos articulos secundum substantiam capere nequeat, fidei præcepto satis faciat, si aliquos clariores articulos explicitè credat, reliquos verò, quos non assequitur, credat implicitè, credens generatim quicquid credit Sancta Mater Ecclesia? *Respondeo*, satis facere, si autem nullum articulum explicitè crediderit, ei non sufficit credere implicitè, & generatim quicquid credit Sancta Mater Ecclesia. Quanquã Rosel. & Directo. verbo fides, num. 1. & 2. & Innoc. Hostien. Ioann. And. & Abbas cap. 1. de sum. Trinit. & fide Cathol. docere videatur, iustificare, si explicitè credat, Deum esse, & beneficia debitis premijs afficere, malefacta supplicijs punire, & reliqua credat implicitè. Quare si quis Trinitatis articulum nequeat percipere, satis est, si credat explicitè alios clariores, nimirum Christum Dei Filium natum ex Virgine, passum, cruci affixum, mortuum, & sepultum, ex mortuis resurrexisse, & in caelos conscendisse.

Septimò Quæritur, An possit in quempia piorum, & fidelium hominum cadere ignorantia iusta, & probabilis, quam invincibilem vocant. omnium articulorum Fidei? *Respondeo*, difficile esse creditu, posse id evenire. Nam cum fideles, & pij homines inter Christianos nutriantur, instruanturque, sepius audire solent articulos Fidei Christiana, cum eos de more proponat Ecclesia. Fieri tamen potest, ut quis in puerilitate ad aliquod rebus ignoret probabiliter absque peccato articulos Fidei, eò quòd malò sit à puero educatus: absque vlla profus cura, & studio sciendi res Fidei: vel quòd parentes non habuerit, vel certè, quòd negligentes, aut ignaros fuerit fortitus, vel quòd in agris, & sylvis tanquã inter pecora, & armenta fuerit educatus, vel denique, quòd apud Gentes à Fide, & religione Christi alienas, ac veri Dei ignorantia cæcas fuerit commoratus. Fieri item potest ipsdem de causis, ut quis etiam adultæ, & proejectioris ætatis multas res Fidei ignoret absque peccato, ac proinde in culpa non sit. Nam præcepti, & legis ignorantia probabilis, & iusta excusat à peccato. In hominem itaque Christianum à parentibus fidelibus, ac pijs progenitum, & inter Christianos nutritum, & institutum, ignorantia probabilis omnium articulorum vix cadere potest. Aliquorum tamen, quos non ita publico, & solemnari

tu celebrat, & decantat, ac docet, & tradit Ecclesia, potest.

Octavò Quæritur, An si quisquam laicus, rudis, & ignarus credat falsa, nescio, qua ratione per motus, Patrem in diuinis esse Filio maiorem, seniore, antiquiore, ut in humanis cõtingit: aut credat tres personas Divinas esse loco distinctas, excusetur per ignorantiam, dummodo credat implicitè quicquid credit Ecclesia? *Innocentius, Hostien. Ioann. Andreas, Panormitanus in Rubrica de sum. Trinit. & fide Cathol.* docent huiusmodi hominem non solum ab hæresi excusari, quia nihil pertinaciter contra Ecclesiam credit: sed etiam à peccato, quia eius ignorantia est probabilis, & iusta. Idem tradit Gabriel 3. d. 25. q. 1. 2. concil. 5. Rosella, Fides, num. secundo. Navarrus tamen in *Manua. ca. 11. num. 22.* putat, eum hominem liberum quidem esse ab hæresi, quia credit, quicquid tradit Ecclesia; non tamen esse à peccato immunem, ac vacuum: quia ignorat, quæ scire debet, & proinde eius ignorantia peccatum est, cum sit eorum, quæ ad suum statum, & officium pertinent, in eo tamen error contra Fidem, quia pertinacia caret, hæresis nequaquam est: quamvis si res hæc ad forum exterius deferatur, puniri tanquam hæreticus possit ob hæresis suspicionem. Hæc Navarrus. Idem planè de rusticis, & imperitis hominibus iudicium est, qui de vniuersa Sanctæ Ecclesiæ Catholice articulo rogati, respondent se nomine Ecclesiæ Catholice intelligere templum corporale, quod in hoc, vel illo oppido sit extractum. Pari ratione, si qui homines credant, mentis cognitione ducti, Deum esse magnum quandam Principem, seu Regem humana effigie præditum, in excelso corporali solo sedentem, excusantur ab hæresi, modo credant implicitè, quicquid credit Ecclesia.

Nonò Quæritur, An rusticus, & imperitus homo, qui suo Parrocho Fidem habens, credit aliquid contra articulum Fidei, quem antea explicitè credebat, excusetur ab hæresi, & à peccato? *Scotus, & Gabriel 3. d. 25. q. 1.* videtur docere, eum posse ab utroque excusari: ab hæresi quidem, quia credit implicitè quicquid credit Ecclesia, corrigi paratus; & proinde pertinax non est: à peccato verò ignorantia; quoniam antea nouerat, & crediderat explicitè: nunc vero Parochum audiens, bona fide putat se antea deceptum, cum existimet magis esse credendum suo Parrocho cõterarium tradenti, & docenti. Navarrus lococitato, iuxta prædicta docet, eum quidem ab hæresi esse liberum, non tamen à peccato ignorantia, cum s explicitè nosse, & credere Fidei articulum lebeat. Sed verius est, quod Scotus, & Gabriel tradiderunt. Potest enim nunc obliuisci istud, quod habuit antea nouerat, & crediderat: ac proinde potest sequi bona fide sui Parrochi sententiam, quam non putat esse Fidei cõterariam.

Decimò Quæritur, quidnam laici adulti rationis vlym conlecti explicitè credere debeant? quid item Clerici? *Innocentius Hostien. Ioann. Andreas, & Panormitanus in Rubrica de sum. Trinit. & fide Catholice, & capitulo primo eor. Directo, & Rosel. Verbo Fides, num. 1. & 2. docent*

laicos explicitè credere oportere, vnum esse Deum remuneratorem iustorum omnium; & bonorum operum, & vindicem malefactorum, alios verò Fidei articulos implicitè: Clericos porro, quibus est cura animarum iniuncta, aut qualescunque præceptum impositum docendi alios, quæ sunt necessaria ad salutem æternam consequendam, debere explicitè credere omnes articulos Fidei: Episcopos autè oportere eosdem Fidei articulos ita nosse, vt possint eos explicare, distinguere, defendere, & eorum omni poscenti ratione reddere. Cæteros porro Clericos nullam animarum curationem habentes, aut præceptum alios instituendi, solum lege compelli ad id sciendum, & credendum, quod laici scire, & credere debent; dummodo tamen sciant ministrare altari, & inseruire Ecclesiæ, secundum eum ordinem, quo sunt initiati. Verius tamen est id, quod tradit communis Theologorum opinio nimirum S. Thomas, Bonaventura, Ricardus, Durandus, Scotus, Gabriel. 3. *distin.* 25. laicos debere explicitè credere articulos Fidei, saltem eos, quos publicè celebrat, cantat, proponit, aut docet Ecclesiæ; qualis est articulus summæ illius indiuiduæ Trinitatis: quales item sunt articuli, qui ad Humanam naturam Christi Domini pertinent, vt eum esse conceptum de Spiritu sancto, natum ex Maria Virgine, passum, crucifixum, & sepultum, è mortuis ad vitam rediisse, & in cælum ascendisse. Si queras, quid sit explicitè quippiam credere, & quid credere implicitè? Respondeo cum Gabriele 3. *d.* 25. q. 1. a. 1. nos. 2. eum credere explicitè aliquid, qui assentitur alicui rei sibi dictæ, vel quam cogitatione concepit; is verò credit implicitè, qui credit aliquid generatim, & in eo credit multa alia, quæ in eo continentur, vt cum credit quis omnia, quæ credit Ecclesiæ.

Cap. VII.

De numero præceptorum Fidei, de quæ obligatione, qua fideles tenentur.

Primò Queritur, quot sint præcepta Fidei? Respondeo, ad Fidem tria præcepta reuocari: primum est præceptum sciendi res Fidei: secundum, credendi eas: tertium, confitendi debito, & opportuno tempore Fidem. Duo prima consummantur, & perficiuntur actu mentis interno, ex pietatis studio, & affectu: tertium, opere externo completur.

Secundò Queritur, præceptum sciendi res Fidei, quando incipiat nos obligare? Respondeo, in hunc modum statim atque aliquis rationis est compos, siue Christianus sit, siue à Christi religione alienus, incipit hac lege, & præcepto teneri: quoniam est iuris diuini præceptum, & ad salutem æternam necessarium: Nam teste Paulo; *sine fide impossibile est placere Deo*: ergo quisque, cum primum vsum rationis consequitur, incipit lege diuina obligari ita, vt res Fidei scire debeat, cum oporteat eum in hoc studium, curam, & operam suam collocare, vt assequi possit vitam æternam. **Obijcies**: Lex vim obligandi non habet, nisi promulgetur: at lex Fidei non est vbique,

promulgata; nam multæ sunt gentes, quæ nihil adhuc de Fide penitus audierunt. Respondeo, eos quibus lex Fidei non est promulgata, excusari à peccato contra Fidem propter ignorantiam: quæuis, (vt rectè docuit S. Thomas. 2. 2. *questione decima, articulo primo ad. 1.*) possint in æternum damnari propter alia crimina scienter contra legem naturæ commissa: nec aliquis cum sola naturalis legis noticia, & obseruatione salutem, iustitiam, & gratiam adipisci potest: nam sine fide impossibile est placere Deo.

Tertiò Queritur, An singuli fidelium lege, & præcepto compellantur ad sciendos omnes Fidei articulos? Respondeo compelli, vel ad sciendum articulos Fidei, vt Theologis proponuntur, qui sunt quatuordecim supra iam expositi, iuxta numerum eorum, quæ de Christi Domini natura Diuina, & Humana creduntur: vel prout in Symbolo Apostolorum continentur, duodecim sententijs comprehensi, iuxta numerum duodecim Apostolorum: licet multi aliquando à peccato excusentur, aliquos articulos ignorantes, vel quia adeo sunt hebeti ingenio, vt eos capere non possint: vel quia nihil vnquam de huius præcepti vi, & auctoritate audierint; vel quia nacti doctores non sint, à quo possent institui, vel quia huius rei sunt penitus obliui.

Quartò Queritur, An singuli Christiani vi præcepti Diuini debeant Symbolum Apostolorum, vel quatuordecim Fidei articulos discere, aut memoriæ mandare, aut memoria tenere? Respondeo, Ecclesiastici quidem præcepti vi, non Diuini, vt dicam inferius, debere discere. At eos excusari ab articulis Fidei discendis, & in memoriæ redigendis, eo ordine, quo vel in Symbolo Apostolorum continentur, vel à Theologis traduntur. Satis enim est, si de singulis articulis rogati rectè respondeant. Non enim idem est, Fidei articulos addiscere, aut memoria tenere, aut memoriter referre, quod scire: multi enim sciunt, quæ ad suum officium munusque spectant, qui tamen ea memoriter narrare non possunt, cum tamen de singulis rogati probè nouerint hæc esse faciendæ, illa non item; hoc esse credendum, illud verò minimè, vt statim dicemus. Ergo articulos Fidei scire debemus, non autem memoria tenere, aut memoriter recensere.

Quintò Queritur, An singuli fidelium præter articulos Fidei, scire, addiscere, & memoriæ tradere debeant alia doctrinæ Christianæ rudimèta, & principia; veluti precationem dominicam, salutationem angelicam, Decalogi præcepta, & quinque Ecclesiæ mandata, & septem demum sacramenta à Christo instituta, & modum, quo quisque signo crucis salutari, se signare, & munire debeat? Dux sunt opiniones, prima est quorundam iuniorum asserentium singulos fidelium præcepto, & lege compelli ad hæc omnia sciendæ, discendæ, & memoriæ mandandæ: quia quisque debet scire, quæ ad suum statum, officium, munusque pertinent: sed ad statum vniuscuiusque Christiani spectat explicitè credere articulos Fidei, & Deum precari, eius auxilium, opem, & gratiā inuocare, & seruare omnia Decalogi præcepta, quinque item Ecclesiæ mandata, & sacramenta suscipere, per quæ gratiam consequimur.

Secunda,